ELIN SVAHN

om
NATASHA KANAPÉ FONTAINE

Flod. Björk. Kust. Det är ord som förekommer i Natasha Kanapé Fontaines poesi. Men också ord som: Kamp. Reservat. Koloni. Revolt. Den 27-åriga innupoeten har gjort sig ett namn i Québec och Kanada som en av de klarast lysande stjärnorna i den nya generationen av urfolkspoeter som nu sveper genom Québec. *Bleuets et abricots* (Blåbär och aprikoser) är hennes tredje diktsamling och kom ut 2016.

Natasha Kanapé Fontaine föddes 1991 i reservatet Pessamit vid Saint Lawrenceflodens norra kust men bor sedan flera år i Montréal. Hon är innu, ett av Québecs elva ursprungsfolk, som främst har bott vid Saint Lawrenceflo-

den och uppåt in i Labrador. Hon är känd som slampoet och miljö- och människorättsaktivist, bland annat i den kanadensiska rättighetsrörelsen Idle no more och Standing rock-rörelsen. På det Montréalbaserade förlaget Mémoire d'encrier har hon tidigare kommit ut med två diktsamlingar: *N'entre pas dans mon âme avec tes chaussures* (Kom inte in i min själ med dina skor, 2012) och *Manifeste Assi* (Assimanifestet, 2014).

Det verkar som om tiden är mogen för fler poetiska perspektiv. Vid sidan av föregångarna Joséphine Bacon och Rita Mestokosho kommer nu den yngre generationen av franskspråkiga urfolkspoeter i Québec, utöver Natasha Kanapé Fontaine även Marie-Andrée Gill, Manon Nolin och Virginia Pésémapéo Bordeleau, för att nämna några. Sedan 2010 beräknas sexton diktsamlingar av sammanlagt sju urfolkspoeter ha givits ut i Québec. Det är om än inte en lavin, så åtminstone ett mindre jordskred i en landsända med åtta–nio miljoner invånare.

Bleuets et abricots består av sjuttio rasande sidor som börjar med ett citat av Aimé Césaire: "Och vi står upp nu, mitt land och jag, håret i vinden […]". Stilistiskt präglas den av ett spänningsförhållande mellan nord och syd, det finns så att säga både blåbär och aprikoser, många upprepningar – jag minns, här, jag – och ett uppfordrande futurum: "Du ska sluta glorifiera mig." Blicken är samtidigt vänd bakåt som framåt, uppåt, utåt. Det är oförsonlig och förlåtande läsning på samma gång. Centrala teman är kolonialism, rötter, mark och, inte minst, minnet: innufolkets minne, jordens minne, vattnets minne. I intervjuer i quebeckisk press har Kanapé Fontaine berättat att hon har velat skildra innufolkets historia, ge en röst till dem som inte haft någon. Eller som hon skriver: "je dis je pour dire les autres" – jag säger jag för att tala om, tala för, andra. Detta tema förstärks också av de många upprepningarna av "jag minns" (je me souviens). Är det att skissera ett folks minne – "femhundra år senare / sju generationer efteråt" – eller att i själva verket vända Québecs officiella devis – *Je me souviens* – tillbaka mot majoritetssamhället? Där den quebeckiska devisen syftar på ett slags vördnadsfull beundran av det som en gång var får frasen i Kanapé Fontaines diktsamling helt andra konnotationer. Här ställs istället frågan vad eller vem det är som ihågkoms. Ett minne kan också vara "det första avtrycket / av den bruna kängan / från djävulen på stranden". Det finns en djup tvetydighet i den quebeckiska hållningen till historien som går tvärt emot Québecs starka vilja att bevara sitt språk och sin kultur. Denna vilja förvrängs till en skrattspegel i förhållande till ursprungsbefolkningen. Den tvetydiga viljan att bevara och minnas tematiseras också av innupoeten Manon Nolin i diktsamlingen *Ma peau aime le Nord* (Min hud älskar norr, 2016), den här gången i form av språkfrågan: "du är rädd / för att förlora / dina rötter // du anstränger dig / för att bevara / ditt språk // det är konstigt hur lika vi är". Innu-aimun talas av cirka 10 000 personer.

Bleuets et abricots är indelad i olika sviter med namn som Skörden, Jakten och Migrationen. Det översatta utdraget Reservatet är hämtat från den avslutande delen och i takt med att diktsamlingen fortskrider blir tonen mer och mer direkt och provokativ med en tydlig kritik mot det quebeckiska majoritetssamhället. Det koloniala förtryck-

et kastar långa skuggor in i samtiden och handlar bokstavligt talat om liv och död. Kanada har de senaste åren skakats av en tragedi av ofantliga mått när kanadensiska urfolkskvinnor i olika åldrar har mördats eller försvunnit, kropparna har sällan hittats. Det har bland annat skildrats i boken *Sœurs volées: Enquête sur un féminicide au Canada* (2014) av Emmanuelle Walter, där Walter talar om ett *féminicide* – ett kvinnligt folkmord. Och hur ska man annars tolka det när 1 200 urfolkskvinnor beräknas ha mördats eller försvunnit de senaste trettio åren? Som Widia Larivière skriver i förordet är det proportionerligt att likställa med om 55 000 franska kvinnor skulle ha mördats. I det fallet är det svårt att tänka sig att omvärlden inte skulle reagera, vilket är vad som skett i fallet med urfolkskvinnorna. Numera pratar man om så många som 4 000 *disparues* – försvunna i femininum. Det är en tragedi av en magnitud som är svår att ta in och den vittnar om ett djupgående hat mot både kvinnor och ursprungsfolken. En orsak till att tragedin inte uppmärksammats mer är antagligen Kanadas goda anseende, nationellt som internationellt. Diskrepansen mellan självbilden och faktiska omständigheter känner vi igen även från Sverige.

Natasha Kanapé Fontaine har blivit en viktig röst för sitt community. När den 25-årige Sandy Tarzan Michel, algonkin, sköts ihjäl av en polis under våren 2016 i reservatet Lac-Simon, Abitibi-Témiscamingue, i västra Québec, gick hon ut i sin Youtube-kanal med dikten "Pour que nous puissions VIVRE" (För att vi ska kunna LEVA) som fick stor spridning. "Hur många döda krävs för att vi ska ställa oss upp igen?" frågar hon sig i tårar. "Hur många gånger måste vi säga att vi kräver rättvisa för våra söner? Att vi behöver rättvisa så att våra söner slutar gå i döden. Hur många gånger måste vi säga att vi kräver jämställdhet för våra döttrar? Att vi behöver jämställdhet så att våra döttrar slutar försvinna." Dikten avslutas med de tre stroferna i utdraget som börjar med "Våra söner och döttrar ska lämna reservaten" på sidorna här intill.

ELIN SVAHN

är född 1986 och uppvuxen i Nävekvarn vid Bråviken i Sörmland. Hon är översättare från franska och engelska med franskspråkig litteratur som specialitet. Sedan 2013 doktorerar hon i översättningsvetenskap vid Stockholms universitet. Hon är aktuell med översättningarna *Huset på Saint Pauls väg* av Lise Tremblay (Rámus, 2017) och *ALLT* av Marc Martin (Mirando, 2017). Hon har precis tilldelats Svenska Humanistiska förbundets pris till yngre person som har utfört ett lovvärt intellektuellt arbete i sann humanistisk anda.